переводах в различные периоды развития украинского перевода. Предлагается переводоведческий анализ текстов стихов "Офелия", "Гласные", "Пьяный корабль" и их переводов, авторы которых Юрий Клен, В.Бобинський, М.Терещенко, Г.Кочур, Г.Латник, В.Ткаченко, Ф.Воротнюк.

Ключевые слова: *поэтический перевод, дискурс символизма, поэтический образ, функциональная адекватность, стилистическая эквивалентность, переводческие стратегии и стили.*

Krushynska O.G., PhD., Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

DISCOURSE OF SYMBOLISM OF ARTHUR RIMBAUD POETRY AND ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINIAN TRANSLATIONS

The article deals with the features of the discourse of symbolism of Arthur Rimbaud poetry and the possibilities of its implementation in Ukrainian translation in different periods of development of the Ukrainian translation. Translation analysis of the texts of poems "Ophelia", "Vowels", "Drunken Boat" and their translations by Yuri Klen, V.Bobinsky, M.Tereschenko, G.Kochur, G.Latnik, V. Tkachenko, F.Vorotnyuk, is carried out.

Keywords: *poetic translation, discourse of symbolism, poetic image, functional adequacy, stylistic equivalence, translation strategies and styles.*

Лучканин С.М., д.філол. н, доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ГРЕЦИЗМИ В СУЧАСНІЙ РУМУНСЬКІЙ МОВІ: ЕТАПИ І ШЛЯХИ ПРОНИКНЕННЯ, КІЛЬКІСТЬ

Суперстратом для румунської мови, поруч зі слов'янськими, тюркськими й угорськими елементами, стали ще й грецькі. У сучасній румунській мові виділяють три основні прошарки (групи) грецьких лексичних елементів: давньогрецькі слова, що проникли до дунайської латини в першій половині I тис. н. е. (I-VI ст.); запозичення візантійської (середньогрецької) доби, що розтяглися в часі майже на тисячоліття (VII-XV ст.); новогрецькі елементи XVI-XVII ст. та епохи фанаріотів (1711/1714-1821). Підсумовується, що румунська мова відчула сильний грецький вплив, який відбився передусім на

лексичному рівні запозиченням великої кількості термінів стосовно духовного й соціального життя, а також на морфемному рівні поширенням дієслівного суфіксу -si й іменникового -ache (для утворення зменшувальних слів від власних імен на зразок Dumitrache від Dumitru, Vasilache від Vasile та ін.), що зберігся й у сучасній румунській літературній мові: a lipsi "бути відсутнім", a părăsi "залишати", a pedepsi "карати", a sosi "прибувати", a vopsi "фарбувати"; також a se fandosi "маніритися, кривлятися", a se sclifosi "маніритися, капризувати, вередувати", a se sclivisi "(гарно, пишно) вбиратися, наряджатися, причепурюватися", a se dichisi "чепуритися, споряджатися" та ін.

***Ключові слова**: румунська мова, румунська лінгвістика, грецька мова та лінгвістика, дунайська латина, континуітет, субстрат, суперстрат.*

Предметом окремого розгляду члена-кореспондента НАН України Н. Ф. Клименко в кількох статтях стали спільні історичні запозичення з турецької мови в українській та новогрецькій [див. зокрема: Клименко 2014, 413-436; Клименко 2003]. Саме тому предметом нашого дослідження на конференції з нагоди 75-річчя видатного українського вченого стали грецькі суперстратні елементи в сучасній румунській мові. Як відомо, румунська мова – це розмовна латинська мова, що розвинулася під дією внутрішніх мовних чинників на північному сході колишньої Римської імперії та внаслідок взаємодії (мовних контактів) із мовами фракійських аборигенів (дакійський субстрат) і слов'янських, угорського, тюркських та грецького етносів (суперстрат) [Семчинський 1996, 362; Кочерган 2010, 342; Iancu 2000, 20-21, 24-25, 28]. Видатний румунський мовознавець Александру Росетті (1895-1990) у фундаментальній "Історії румунської мови" подає наступне генеалогічне визначення румунської мови: "Румунська мова є розмовна латинська мова, що безупинно вживалася у східній частині Римської імперії, охоплюючи романізовані дунайські провінції (Дакія, Південна Паннонія, Дарданія, Верхня і Нижня Мезія) з моменту проникнення латинської мови в ці провінції й до наших днів" [Rosetti 1986, 75]. Для створення загальної картини про лексику сучасної румунської мови з погляду її

походження повністю наведемо підрахунки процентовки Д. Макря в "Словнику" Й.-А. Кандря ("Dicţionarul enciclopedic ilustrat "Cartea Românească" ("Енциклопедичний ілюстрований словник "Румунська книга", 1931), що містить 43269 слів) та в "Dicţionarul limbii române moderne" ("Ńëîâíčę ńó÷ŕńíîż đóěóíńüęîż ěîâč", ó 4-ő ň.), ďłăăîňîâëĺîčé ¸íńňčňóňîě ěîâîçíŕâńňâŕ ŘÍ Đóěóílż, ůî ďîáí÷čâ ńâłň 1958 đ. ł âęëţ÷íş 49649 ńëłâ (ăđóďč ěłíĭĺ 1 % îďóńęŕşěî): 1) ó "Ńëîâíčęó" É.-Ř. Ęŕíäđ˙: ńëîâŕ, óńďŕäęîâŕřłł álçďîńłďĺäíüî ç ëŕňčíč – 20,58 %; ďîńłďĺäíčöňâîě ôđŕíöóçüęîż ěîâč – 29,69 %; ńëîâ˙íńüęł çŕďîçč÷łíí˙ – 16,59 %; ňódĺöüęł – 4,36 %; óăîđńüęł – 3,14 %; ęíččíî-ëŕňčńüęł – 2,62 %; íîâîăďĺöüęł – 2,35 %; ílěĺöüęł – 1,67 %; çâóęîíŕńëăóâŕëüíł – 1,96 %; íłďĺâíîăî ďîőîăćĺíí˙ – 3,73 %; íłâłăîěîăî ďîőîăćĺíí˙ – 9,79 %; 2) ó "Ńëîâíčęó ńó÷ŕńíîż đóěóíńüęîż ěîâč" (1958): óńďŕäęîâŕřł álçďîńłďĺäíüî ç ëŕňčíč – 20,02 %; ďîńłďĺäíčöňâîě ôđŕíöóçüęîż мови і запозичення з французької, включаючи кальки – 38,42 %; запозичення зі старослов'янської – 7,98 %; болгарської – 1,78 %; болгарської і сербської – 1,51 %; турецької – 3,62 %; книжно-латинської – 2,39 %; новогрецької – 2,37 %; угорської – 2,17 %; німецької – 1,77 %; італійської – 1,72 %; звуконаслідувальних – 2,24 %; непевного походження – 2,73 %; невідомого походження – 5,58 % [інформацію подано за: Macrea 1961, 31–32; також: Лучканин 2000].

Як бачимо, румунська мова внаслідок тривалих контактів із грецьким світом – носієм яскравої тисячолітньої цивілізації, збагатилася численними лексичними запозиченнями, які проникли в румунську мову впродовж різних історичних етапів. Жодна інша романська мова, за винятком південних діалектів італійської мови, не мала настільки тісних контактів із грецькою мовою, що відіграла особливо значну роль у південно-східній Європі. Слова грецького походження в сучасній румунській мові вже понад століття вивчають румунські лінгвісти [Arvinte 1966; Marmeliuc 1959; Граур 1963, 55-58; Istoria limbii române 1978, 102-108], особливо вирізняється дослідження ясського філолога-класика Хараламбіє Міхеєску (1907-1985) [Mihăescu 1966], на основі висновків яких і будуємо власну статтю.

Як відомо, після римського завоювання II ст. до н. е. – II ст. н. е. Балканський півострів поділявся на дві культурні зони (на основі

виявлених написів) – латинську (охоплювала романізовані провінції дунайського басейну) та грецьку (простягалася на південь Балканського півострова). У сучасній румунській мові виділяють три основні прошарки (групи) грецьких лексичних елементів:

давньогрецькі слова, що проникли до дунайської латини в першій половині I тис. н. е. (I-VI ст.);

запозичення візантійської (середньогрецької) доби, що розтяглися в часі майже на тисячоліття (VII-XV ст.);

новогрецькі елементи XVI-XVII ст. та епохи фанаріотів (1711/1714-1821).

При цьому слід мати на увазі, що іноді складно визначити час проникнення грецизмів до румунської мови (беруть до уваги фонетичні критерії, екстралінгвістичні чинники тощо), ареал їхнього поширення в діалектах румунської мови також варіюється, зокрема, в істрорумунському діалекті (розповсюджений на півострові Істрія в сучасній Хорватії, неподалік від італійського міста Трієст) наявне лише слово *frică* "страх, боязнь, побоювання".

Давньогрецькі слова, що проникли ще в латину й були успадковані румунською мовою, поділяють на дві частини: 1) спільнороманські латинські еллінізми, поширені на всій романській території і відомі більшості сучасних романських мов; 2) еллінізми, що проникли до дунайської латини внаслідок безпосереднього контакту з грецькою цивілізацією східної частини Римської імперії. В етимологічних словниках румунської мови слова першої групи тлумачать як успадковані з латини на зразок: *a amăgi* "обманювати; спокушати, зваблювати" < *admagire; *biserică* "церква" < basilica; *a blestema* "проклинати" < blastimare; *a boteza* "хрестити" < baptizare; *carte* "книга" < charta (пор. charta non erubescit "папір не червоніє"), *creştin* "християнин" < christianus; *înger* "ангел" < angelus та ін. (Х. Міхеєску загалом виділяє 42 лексеми [Mihăescu 1966, 185]. Лише кілька слів були відомі дунайській латині, серед яких і вище згадане *frică* "страх, боязнь, побоювання" < гр. φρίκη [DEX 1998, 399], також *mic* "маленький; низький" < гр. μίκκός; *proaspăt* "свіжий; недавній" < гр. πρόσφατος [DEX 1998, 852] та деякі інші [див.: Istoria limbii române 1978, 104; Mihăescu 1966, 46-65, 185]. Відносна нечисленність суто давньогрецьких слів у сучасній румунській мові зумовлена

незначною роллю, яку відіграв давньогрецький елемент (засвоєний латинським посередництвом) у формуванні румунської мови. Порівнюючи давньогрецький вплив на румунську й албанську мови, Ал. Россетті виявив, що він сильніший в албанській, аніж у румунській, що зайвий раз підкреслює давність розходження албанської та румунської мов [див.: Istoria limbii române 1968, 230].

До кінця III ст. поглиблюються розбіжності, коли централізована система управління в Римській імперії послаблюється (на північ від Дунаю зовсім щезає після 271 р.), а вплив мовної норми посередництвом шкільної науки зменшується, повністю зникаючи на початку VII ст. разом із втратою Мезії Східною Римською (Ромейською, Візантійською) імперією і після заміни латинської мови грецькою як офіційною мовою держави починаючи з доби імператора Іраклія (610–641), з якого Візантія набувала все більших ознак "грецької" держави, втягуючи в свою орбіту й сусідні народи, у тому числі й румунські землі; значною мірою греко-православна візантійська культура на румунських територіях була трансплантована "субстратом" південних і східних слов'ян, в активні контакти з якими романізоване населення колишньої Дакії ввійшло з кінця VI–VII ст. Саме в цей період в усій Романії зникає латинська єдність і починається перехід (VII–VIII ст.) до романських мов. Переважна більшість румунських філологів та істориків як першу згадку про румунську мову (не латинську) наводять слова візантійського історика Феофілакта Сімокатти (кінець VI-перша половина VII ст.) *торна, торна, фратре*: "6. Коли сонце показало зворотній бік печально-сумовитій ночі й сяєво найчарівнішого і світозарного світила було подавлено й ліквідовано могутністю ночі, один із в'ючаків звалив на бік покладений на нього вантаж. 7. Сталося, що господар цієї тварини йшов попереду. Ті, хто йшов позаду, бачачи, що ця тварина так погано тягне звалену на неї вагу, стали гукати її хазяїну, щоб він обернувся й виправив цей непорядок. 8. Це викликало замішання, і саме по собі вийшло, що воїни стали рухатися назад; більшість, почувши крик, хибно витлумачила його, помилково зрозумівши те, що там хотіли сказати; їм здалося, що це знак до відступу, як трапляється, коли раптово з'являються вороги й порушують цим усі припущення.

9. Військо охопило велике сум'яття, це породило сильний шум; кожний, хто зайшов далеко, став кричати, щоб поверталися назад, і кожний радив один одному, говорячи своєю рідною мовою, повернути назад: "*торна*, *торна*", – вигукували вони у величезному сум'ятті, ніби нічна битва несподівано зав'язалася в них за спиною. 10. Унаслідок цього весь бойовий стрій розсипався, як розладнуються струни на лірі" [Феофилакт Симокатта 1996, 59]. Кордони грецької Східної Римської (Візантійської) імперії сягали Дунаю за Юстиніана (527-565), а також після завоювання Іоанном Цимісхієм (969-976) та Василієм II Болгаробійцею (976-1025) Першого Болгарського царства у 971-1018 рр. і аж до 1185 р., коли болгари здобули незалежність від Візантії і створили Друге Болгарське царство (проіснувало до завоювання турками-османами 1393-1396 рр.). Грецькі запозичення візантійської доби (VI-XV ст.) в румунську мову проникали як безпосередньо (через господарські канцелярії, школи, церкву), так і непрямо – посередництвом слов'ян, зокрема, через старослов'янську мову. Візантійського походження є румунські топоніми *Constanţa* (Констанца), *Mangalia* (Мангалія), *Sulina* (Суліна), *Giurgiu* (Джурджу – порт на Дунаї) та деякі інші [Istoria limbii române 1978, 105; Mihăescu 1966, 127], що свідчать про діяльність візантійського торгового флоту на Дунаї від "Залізних воріт" (сучасний кордон між Румунією та Сербією) й аж до його гирла. У цей період словниковий склад румунської мови такими середньо грецькими словами: *a agonisi* "заробляти" [DEX 1998, 20], *cort* "палатка, намет" [DEX 1998, 230], *folos* "користь, вигода" [DEX 1998, 389], *flamură* "вимпел, прапорець" [DEX 1998, 384], *omidă* "гусениця" [DEX 1998, 718], *prisos* "надлишок, надмір" [DEX 1998, 851], *stol* "зграя (птахів); сила-силенна, безліч" [DEX 1998, 1023], *a urgisi* "переслідувати; покидати, лишати; гніватися" [DEX 1998, 1139] та деякі інші [Istoria limbii române 1978, 105; Mihăescu 1966, 127]. Деякі з цих запозичень набули широкого розповсюдження в румунській мові, утворивши чимало дериватів: від *a agonisi* маємо agoniseală "заробіток", *agonisire* "заробляння", *agonisit* "зароблений", *agonisitor* "той, хто заробляє"; від *folos*: *a folosi* "використовувати, уживати; бути корисним", *folositor*

"корисний", *folosinţă* "використання, використовування", *folosire* "використовування"; від *prisos*: *a prisosi* "бути зайвим, надмірним, бути непотрібним", *prisosinţă* "достаток, багатство", *prisositor* "надмірний".

Однак значно більше грецизмів візантійської доби проникли в румунську мову через слов'янське посередництво, адже відомо, що до середини XVII ст. літературною мовою двох середньовічних румунських феодальних держав – Молдови і Валахії – була старослов'янська, "що використовувалася лише в писемних пам'ятках" [Семчинський 1996, 287; Семчинський 1974, 50], а ці князівства входили до країн греко-православного кола разом з більшою частиною України, Болгарією та Сербією. Вважається, що через слов'ян до румунської мови до XII ст. потрапили такі грецизми як *argat* "наймит" [DEX 1998, 57], *cămilă* "верблюд",позичене в грецькій семітських мов, *cămin* "вогнище, камін; рідна хата; гуртожиток" [DEX 1998, 150], *comoară* "скарб" (пор. комора), *corabie* "корабель", *dascăl* "учитель, наставник; псаломщик, дяк" (пор. укр. *дидаскал*), *dafin* "лавр" [DEX 1998, 258], *drum* "дорога" [DEX 1998, 321], *livadă* "сад; луг, лужок" (пор. укр. *левада*, *Лівадія* в Криму поблизу Ялти) та деякі ін. Через слов'янське посередництво (поширені в Румунії слов'янські релігійні тексти) до румунської мови проникло чимало церковних термінів візантійського походження (переважно наводимо їх без перекладу): *acatist*, *aliluia*, *amin*, *amvon*, *anaforă*, *apostol* (у Румунії поширене прізвище, відомий партійний діяч, суперник Ніколає Чаушеску в боротьбі за владу в середині 1960-х рр. Георге Апостол; український гетьман Данило Апостол (1727-1734) був вихідцем із Волощини), *arhanghel*, *arhiepiscop*, *canon*, *călugăr* "чернець" [DEX 1998, 146], *diacon*, *iad* "пекло", *icoană*, *idol*, *mănăstire*, *patriarh*, *popă* "піп", *psalm*, *psaltire* та деякі інші [Istoria limbii române 1978, 106]. У XIII-XIV ст. з поступовою кристалізацією румунських державних утворень та постанням церковної організації в них за візантійським зразком румунська мова вбирає нові слова візантійського походження через слов'янське посередництво церковних текстів і документів: *a afurisi* "проклинати; оголошувати анафему", *arhiereu*, *arhimandrit*, *ctitor*

"засновник, фундатор, основоположник" (пор. *ктитор*), *eretic*, *făclie* "велика воскова свічка; *перен*. полум'я; світоч, світило", *a mărturisi* "признаватися; свідчити, показувати", *scorpie* "скорпіон; *перен*. відьма, фурія", *sihastru* "самітник, пустельник (пор. *ісихазм*)" [DEX 1998, 985], *turlă* "вежа, вишка" [DEX 1998, 1121], *zîzanie* "розбрат, чвари, сварка" (пор. Стефан і Лаврентій Зизанії). У слов'яно-румунських документах XV ст. зафіксовано 55 елінізмів, серед них слова на позначення державного утворення, канцелярії, навігації та садівництва, монети, речі тощо: *logofăt* "голова господарської канцелярії, охоронець великої печатки, керівник межової справи в Молдавському князівстві та Волощині; заст. завідувач; писар" [DEX 1998, 580], *hrisov* "господарська грамота" [DEX 1998, 465], *catarg* "щогла" [DEX 1998, 144] (пор. у Міхая Емінеску: *Dintre sute de catarge* "З-поміж сотень щогл високих"), *trandafir* "троянда" [DEX 1998, 1103], *zugrav* "маляр, художник" [DEX 1998, 1191] та ін.

Говорячи про XVIII ст. в історії румунської культури, слід зупинитися на ролі епохи фанаріотів (Фанар, *Fanar* – так називалося передмістя Османської столиці на Босфорі (Стамбула, давнього Константинополя-Візáнтія), де мешкало грецьке населення) (1711/16–1821/22), що представляє апогей турецького (див. нашу розлогу статтю "Турецький вплив на румунську мову: історія вивчення, етапи, наслідки (конклюзії на основі румунських джерел)" [Лучканин 2000]) і новогрецького впливу на румунську мову. Господарів Валахії та Молдови, після невдалого союзу Дімітріє Кантемира з Петром I 1711 р. (на боці турецько-татарського війська брали участь українські козаки Пилипа Орлика; ці яскраві моменти історії україно-румунських зв'язків досліджує Теофіл Рендюк у ґрунтовному нарисі про Івана Мазепу та тогочасні україно-румунські історико-політичні та культурно-мистецькі зв'язки, що впродовж кінця 2009–2010 рр. публікувалися на шпальтах газети "Luceafărul", яка виходить в Одесі), назначають лише в Стамбулі і, зазвичай, вони походять із впливових і відомих грецьких кіл. Турки (як прямо, так і посередництвом греків-фанаріотів) понад століття повністю контролювали державне життя Дунайських князівств: політику, економіку, адміністрацію, торгівлю, військо, будови та ін.; вони постійно збільшували

звичайну і надзвичайну (при призначенні і щорічному "перезатвердженні" господарів) данину. Відзначимо, що слово *fanariot* в сучасній румунській мові набуло негативної конотації – *"лицемірний, продажний"* [Румынско-русский словарь 1953, 315] (як, до речі, і *tătăresc* – не лише "*татарський*", а й *"страхітливий, грізний, жахливий"* [Румынско-русский словарь 1953, 839]), також пор. експресію: *a sta greceşte în inima cuiva "знати всі задумки когось",* букв. *"бути греком у серці в когось"* [Румынско-русский словарь 1953, 371]. Румунські історики і письменники XIX ст. Дімітріє Болінтіняну, Ніколає Белческу, Михаїл Когелнічану, Васіле Александрі, навіть Міхай Емінеску зображали фанаріотську епоху в найчорніших барвах. XX ст. внесло певні корективи в оцінку цієї епохи. Видатний історик Ніколає Йорга (1869–1940) побачив у фанаріотській добі румунський варіант "просвітницького абсолютизму", під час якого сталися прогресивні соціально-економічні й культурні зрушення, що підготували ґрунт для румунського національного відродження XIX ст. На думку Н. Йорги, грецька культура, що поширилася у XVIII ст. у Валахії та Молдові, зіграла посередницьку роль між румунською та передовими європейськими культурами доби Просвітництва: як доводив Н. Йорга, фанаріотські правителі Константин Маврокордат (<u>греч.</u> Κωνσταντίνος Μαυροκορδάτος, <u>рум.</u> *Constantin Mavrocordat*, правив кілька разів у Мунтенії та Молдові між 1730–1769 рр.) та Грігоре Гіка (1764–1767, 1775–1777) приділяли значну увагу освіті, сприяли поширенню грамотності. Зрозуміло, що у XVIII ст., у зв'язку з правлінням у Придунайських князівствах греків-фанаріотів, широкого розповсюдження там набула новогрецька мова; це не стосується Трансільванії, яка з 1699 р. належала австрійським Габсбургам, хоча певні грецькі елементи проникли й туди через торгівельні зв'язки з такими важливими містами як Брашов і Сібіу та внаслідок релігійно-духовних релацій з містом Блаж (румунська культура в Трансільванії у XVIII ст. розвивалася в інших умовах). У румунських же князівствах у XVIII ст. фанаріоти нав'язували грецьку мову в адміністрації й церкві, вона стає офіційною мовою двору, законодавства, мовою викладання (поряд із латинською і румунською, витісняючи поступово старослов'янську) у господарських "академіях"

(школах). Навчальні заклади з грецькою мовою викладання в Молдові та Румунській країні було засновано ще в дофанаріотську добу: у Яссах грецька школа існувала ще з 1660 р., а 1689 р. Константін Бринковяну заснував славнозвісну грецьку школу в Бухаресті [див.: Istoria limbii române 1978, 108]. Це зумовило значне поширення в румунських землях граматик грецької мови, серед яких слід згадати граматику Теодора та коментар до неї ієродиякона Неофіта 1768 р. [Istoria literaturii române I, 1964, 525]. Не дивно, що румунська мова, яка й до того зазнавала грецького впливу, у XVIII ст. відчуває сильний грецький вплив, який відбився передусім на лексичному рівні запозиченням великої кількості термінів стосовно духовного й соціального життя (цьому присвячено чимало сторінок праць з історії румунської мови [Istoria limbii române 1978, 107–108; Enciclopedia limbii române 2001, 242–245]), а також на морфемному рівні поширенням дієслівного суфіксу *-si*, що зберігся й у сучасній румунській літературній мові: *a lipsi* "бути відсутнім", *a părăsi* "залишати", *a pedepsi* "карати", *a sosi* "прибувати", *a vopsi* "фарбувати"; також *a se fandosi* "маніритися, кривлятися", *a se sclifosi* "маніритися, капризувати, вередувати", *a se sclivisi* "(гарно, пишно) вбиратися, наряджатися, причепурюватися", *a se dichisi* "чепуритися, споряджатися" та ін. "У XIX ст. слова грецького походження зазнають загалом тих самих змін, що й слова турецького походження, – зазначає А. Граур. – *Ifos* позначав "бойовий дух", згодом – "смішні претензії"; *logos* позначав "урочисту промову", пізніше – "претензійний і нудний виступ"; *lefter* мав значення "вільний", а зараз позначає "безгрошовий, розорений"… І утворення на *-isi* стали смішними, так що типово грецькі дієслова на зразок *a metahirisi* "використовувати" чи дієслова романського походження a recomandarisi зараз уживаються лише задля жарту" [Граур 1963, 57].

І хоча відсоток слів грецького походження в сучасній румунській мові не такий уже і значний, однак можемо **підсумувати**, що грецький лексичний суперстрат (поруч зі слов'янським, угорським та тюркським) наявний передусім у словниковому складі сучасної румунської мови, зовсім незначною мірою знайшов відображення і в словотворенні румунської мови

(суфікси дієслів *-isi, -ez* й іменниковий –ache для утворення зменшувальних слів від власних імен на зразок *Dumitrache* від *Dumitru*, *Vasilache* від *Vasile* та ін.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Граур А.* Румынский язык. Исторический очерк. / Пер. с румынского Е. Фодор / Александру Граур. – Бухарест: Меридиане, 1963. – 155 с. 2. *Клименко Н. Ф.* Вибрані праці / Ніна Федорівна Клименко. / Упоряд. Є. А. Карпіловська, О. Д. Пономарів, А. О. Савенко. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. – 728 с. 3. *Клименко Н. Ф.* Тюркізми в українській та новогрецькій мовах / Н. Ф. Клименко // Записки історико-філологічного товариства Андрія Білецького [Текст]: збірник наукових праць. Вип. IV. Кн. 1 / Київське наукове історико-філологічне товариство Андрія Білецького ; відп. ред. Є. К. Чернухін. – К.: [Києво-Могилянська Академія], 2003. – С. 33-52. 4. *Кочерган М.П.* Загальне мовознавство: Підручники / М.П. Кочерган. – 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий центр "Академія", 2010. – 464 с. 5. *Лучканин С.М.* Турецький вплив на румунську мову: історія вивчення, етапи, наслідки (конклюзії на основі румунських джерел) / С.М. Лучканин // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Вісник. Східні мови та літератури. – Випуск 4. – К.: ВЦ "Київський університет", 2000. – С. 28-35. 6. *Румунсько-український словник.* – Бухарест-Чернівці, 1996. – 564 с. 7. *Румынско-русский словарь* / Под ред. Б.А. Адрианова и Д.Е. Михальчи. С приложением краткого грамматического очерка румынского языка, составленного проф. М.В. Сергиевским. – М.: Гос. Изд-во иностранных и национальных словарей, 1953. – 976 с. 8. *Семчинський С.В.* Семантична інтерференція мов. На матеріалі слов'яно-східнороманських мовних контактів / Станіслав Володимирович Семчинський. – К.: Вища шк., 1974. – 256 с. 9. *Семчинський С.В.* Загальне мовознавство: Підручник / С.В. Семчинський. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: АТ "ОКО", 1996. – 416 с. 10. *Феофилакт Симокатта.* История / Пер. С.П. Кондратьева. – М.: Арктос-Вика-пресс, 1996. – 272 с. 11. *Arvinte V.* Influenţa greacă asupra limbii române (pe baza Atlasului lingvistic român). Împrumuturi directe din greaca bizantină / V. Arvinte // Analele ştiinţifice ale Universităţii "Al. I. Cuza" din Iaşi. – 1966. – XII (1). – P. 1-27. 12. *Dicţionarul explicativ al limbii române* [*DEX*] / Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan". – Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic, 1998. – 1192 p. 13. *Enciclopedia limbii române* / Coordonator: Marius Sala. – Bucureşti: Univers enciclopedic, 2001. – 640 p. 14. *Iancu Victor.* Istoria limbii române: Privire sintetică / Victor Iancu. – Bucureşti: Editura Fundaţiei

Culturale Române, 2000. – 104 p. 15. *Istoria limbii române.* – Bucureşti: Editura pentru literatura, 1968. – 367 p. 16. *Istoria limbii române. Fonetică. Morfosintaxă. Lexic* / Coordonator: Florica Dimitrescu. – Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică, 1978. – 380 p. 17. *Istoria literaturii române.* Vol. 1. Folclorul. Literatura română în perioada feudală (1400–1780). – Bucureşti: Editura Academiei, 1964. – 807 p. 18. *Macrea D.* Probleme de lingvistică română / Dimitrie Macrea. – Bucureşti: Editura ştiinţifică, 1961. – 220 p. 19. *Marmeliuc D.* Cuvinte de origine greacă în limba română / D. Marmeliuc // Limba română. – 1959. – VIII (6). – P. 29-36. 20. *Mihăescu H.* Influenţa grecească asupra limbii române pînă în secolul al XV-lea / Haralambie Mihăescu. – Bucureşti: Editura Academiei, 1966. – 230 p. 21. *Rosetti Al.* Istoria limbii române. I. De la origini pînă la începutul secolului al XVII-lea. Ediţie definitivă / Alexandru Rosetti. – Bucureşti: Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1986. – 934 p.

Лучканин С. М., д. филол. н., доц.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченка

СЛОВА ГРЕЧЕСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ РУМЫНСКОМ ЯЗЫКЕ: ЭТАПЫ И ПУТИ ПРОНИКНОВЕНИЯ, КОЛИЧЕСТВО

Суперстратом для современного румынского языка, наравне со славянскими, тюркскими и венгерскими элементами, стали ещё и греческие. В современном румынском языке выделяют три главные группы греческих лексических элементов: древнегреческие слова, проникшие в дунайскую латынь в первой половине I тыс. н. э. (I-VI вв.); заимствования византийской (среднегреческой) эпохи временной протяжённостью почти тысячелетие (VII-XV ст.); новогреческие элементы XVI-XVII вв. и периода фанариотов (1711/1714-1821). Итог статьи: на румынский язык имело место сильное греческое влияние, отобразившееся прежде всего на лексическом уровне заимствованием большого количества терминов на обозначение духовной и социальной жизни, а также на морфемном уровне распространением глагольного суффикса -si и суффикса имени существительного -ache (для образования уменьшительных слов от имён собственных, например, Dumitrache от Dumitru, Vasilache от Vasile и др.), сохранившихся в современном румынском литературном языке: a lipsi "отсутствовать", a părăsi "оставлять", a pedepsi "наказывать", a sosi "прибывать", a vopsi "красить"; також a se fandosi "жеманничать, кривляться", a se sclifosi "капризничать, привередничать", a se sclivisi "(красиво) одеваться, наряжаться", a se dichisi "принаряжаться" и др.

Ключевые слова: *румынский язык, румынское языкознание, греческий язык и языкознание, дунайская латынь, континуитет, субстрат, суперстрат.*

Luchkanyn Sergii, Ph. D., Associate Professor,
Institute of Philology Taras Shevchenko University of Kyiv

GREEK LOANWORDS IN THE MODERN ROMANIAN LANGUAGE: STAGES AND SOURCES OF BORROWINGS, NUMBER

Substratum of the modern Romanian language includes not only Slavic, Turkish and Hungarian elements but also the Greek ones. There are three main groups of the Greek lexical data in the modern Romanian language: ancient Greek words, which entered the Danube Latin in the beginning of the 1st millennium A.D.; borrowings of the Byzantine (Hellenistic) era of almost a millennium long (XII-XV centuries); new Greek elements of XVI-XVII centuries and period of Phanariotes (1711/1714-1821). Conclusions: the Romanian language, in the course of its historical development, has met with so many influences from Greece that its lexical and morphemic structure has come to reflect a great number of Greek loanwords and suffixes. Thus, at the lexical level we can find a great number of borrowings connected with social and spiritual life. And the morphemic structure is represented by the verbal suffix -si and the noun suffix -ache (which is used to form the diminutives from the proper names, for example, Dumitrache from Dumitru, Vasilache from Vasile etc.), preserved in the modern literary Romanian language: a lipsi "to be absent ", a părăsi "to leave", a pedepsi "to punish", a sosi "to arrive", a vopsi "to paint"; also a se fandosi "to mince, to give a grimace", a se sclifosi "to grizzle, to be hard to please", a se sclivisi "to dress up", a se dichisi " to get dressed up" etc.

Key words: *Romanian language, Romanian linguistics, Greek Language and Linguistics, Latin Danube, continuity, substratum, superstratum*